

A ulls clucs

El *Diccionari de la literatura catalana* copia a ulls clucs l'article de l'Enciclopèdia dedicat a Jordi Arquer i Saltor (Bellcaire d'Urgell, Noguera, 1906-Perpinyà, 1981) i gràcies a això diu que el 1931 publica el llibre *Los comunistas ante el problema de las nacionalidades ibéricas*, tot i que unes línies abans ha dit que ha publicat aquest text, però que és un fulletó. A més, dona a entendre que *De Pi i Margall al comunisme* (1931) i *Las interpretaciones del marxismo* (1937) són llibres, però eren opuscles. Finalment, i com l'Enciclopèdia, afirma que el 1943 publica l'opuscle *El futur de Catalunya i els deures polítics de l'emigració catalana*, tot i que és un llibre de més de cent pàgines.

Fan Eco redundant

Un personatge d'*El cementiri de Praga* demana a un altre, segons Random House Mondadori, que "sondegi les intencions i els propòsits" d'unes persones. Les intencions no són els propòsits? El que diu aquest personatge, segons Umberto Eco, és que sondegi "gli umori e i propositi", és a dir, l'humor –o l'estat d'ànim– i els propòsits.

Infidelitat

Josep Miquel Sobrer (*La poesia dramàtica de Josep Maria de Sagarra*, Galerada) diu que *La Vanguardia* publica la crítica de l'obra *Fidelitat* el 15 de novembre del 1924. Hi apareix l'endemà, dia 16.

Feminisme no prou femení

El Fabra i l'Alcover-Moll diuen que la ginecologia tracta de les malalties de les dones. El DIEC1 va trobar que era una definició poc científica i poc elegant, i va canviar "malalties de les dones" per "l'aparell genital de la dona", sense adonar-se –tampoc no se n'adona el DIEC2– que la feia coixa, perquè, llegim al *Diccionari Enciclopèdic de Medicina*, la ginecologia "estudia l'aparell genital femení, compreses les glàndules mamaríes".

La vida quotidiana d'un desertor emboscat de la guerra civil mostra una realitat poc estudiada

"No tolereu cap emboscat", demanava un cartell de la comissió femenina del Partit Socialista Unificat de Catalunya imprès durant la guerra civil, exactament el 1937, i dibuixat per Jacint Bofarull. S'hi veu com una dona obliga una persona malcarada a incorporar-se a l'exèrcit, que desfila al seu costat, com un soldat més. Però aquest cartell difícilment va arribar a tenir cap efecte, perquè els emboscats procuraven viure allunyats de pobles i ciutats. I, és clar, ningú no va perdre el temps penjant cartells pel bosc.

La impressió del cartell indica que el fenomen era important. No s'ha estudiat prou, perquè, lògicament, no n'ha quedat constància escrita i perquè la recerca a fer, poble a poble, comarca a comarca, descoratjava tot estudiant o llicenciat en història. El retard a parlar dels emboscats es fa palès amb el cas del dietari del desertor republicà Josep Ballester i Castellet (Castelladrall, Bages, 1919), que va viure amagat en una masia del Solsonès des del primer dia que la seva lleva va ser cridada a files, el 12 de març del 1938. Josep Ballester i Castellet no va decidir de fer-lo públic fins fa ben poc, exactament el 2010, i ara apareix finalment publicat –il·lustrat amb fotografies de l'època– per Pagès Editors, amb el títol *Memòries d'un emboscat. Testimoni d'un noi amagat a la Catalunya interior durant la Guerra Civil (1936-1939)*.

L'edició del llibre ha coincidit amb l'emissió, a TV3, del documental *Emboscats. Memòria d'una geografia secreta*, dirigit per Dani Sala, Núria Sala i Esther Miralles, una producció d'E2S en coproducció amb Televisió de Catalunya i el Centre d'Estudis Lacetans, i amb la col·laboració del Memorial Democràtic i l'Institut d'Estudis Ilerdencs. Se'n va fer l'estrena al Teatre Comarcal de Solsona el dia 28 de gener, atès que la majoria de testimonis que hi participen estaven amagats al Solsonès, com Josep Ballester.

Josep Ballester va seguir les passes del seu germà gran Esteve, que s'havia emboscat un any abans. Van trobar refugi a can Bonsfills, on els Ballester tenien vincles d'amistat i sabien que els aixoplugarien i mai no els delatarien, perquè no simpatitzaven gens amb la República: l'endemà d'arribar-hi era diumenge i de bon matí un capellà que també hi vivia refugiat hi va oficiar una missa clandestina. Bonsfills és una masia de Vallmanya de Pinós, al Solsonès. Josep Ballester hi va arribar amb bicicleta des de Sabadell, on vivia. Va haver de passar per Salo, el poble desconegut que pocs anys abans havia convertit Eduard Girbal Jaume en un geni de la narrativa.

Com diu l'historiador Josep Maria Solé i Sabaté al pròleg, el dietari és un magnífic exemple de la vida quotidiana d'un desertor que, en comptes de travessar la frontera o passar-se a l'altre bàndol, van quedar-se al país. L'emboscat explica la vida que hi duia sense fer cap reflexió política ni ideològica. Hi llegia llibres d'autors catalans de plena catalanitat –i escrivia el dietari en català–, però les circumstàncies l'havien portat, diu l'historiador, a posar les esperances en el triomf franquista.

Josep Ballester juga amb els nens de la masia de Bonsfills, Montserrat i Carmel, quan hi viu amagat.